

Rygning: Et valg for voksne

Syv forslag til at gøre det besværligt for unge at begynde at ryge og nemmere for rygere at stoppe – og effektiv håndhævelse af forbud mod salg af tobak til unge under 18 år.

Af Pinocchio-gruppen

Formålet med udspillet er at undgå, at børn og unge begynder at ryge og samtidig gøre rygning til et frit og bevidst valg for voksne. De to ting hænger sammen. Mange voksne får ikke et egentligt valg, fordi de allerede som store børn blev afhængige af nikotin,¹ uden det havde karakter af en velovervejet beslutning. 90 pct. af de voksne rygere fortryder senere, at de begyndte at ryge. Derfor er der grund til at overveje, hvad samfundet kan gøre for at styrke borgernes reelle valg om at ryge og samtidig beskytte børn og unge fra lidt efter lidt at udvikle sig til tobaksslaver og mod de alvorlige konsekvenser for sundheden, der følger af rygning.²

Rygevanen udvikles i et socialt rum, befolket af den unges venner og klassekammerater, hvor de voksne typisk ikke slipper ind. Alligevel lægger det ydre samfund på mange måder en ramme om de unges *rygerum*, bl.a. ved at fastsætte rygeregler, gennem tobakspriser, ved at gøre tobakken mere eller mindre tilgængelig og gennem ikke-ryger-kampagner. Men ikke effektivt nok; omkring hver fjerde i alderen 15-18 år ryger.

Forslaget ligger i forlængelse af forbuddet mod at sælge tobak til unge under 18 år, som Folketinget vedtog for to år siden. Loven håndhæves reelt ikke og er svær at administrere for butikkerne. Samtidig lægger vi op til en proces, hvor mentalitetsændringer og ændringer af love og regler styrker hinanden gensidigt.

Forslaget til gradvis omlægning af dansk tobakspolitik består af syv delelementer, som implementeres over tre år fra lovens ikrafttræden. Dermed sikres, at den teknologiske del kan udvikles, og at de 15-18-årige har god tid til at drøfte og indstille sig på af ordningen.

1. Tobakskøb på licens

Køb af tobak gøres betinget af en tobakslicens, så kun personer med licens lovligt kan købe tobak. Licensen udstedes gratis til personer, som ønsker tobakslicens, og som er fyldt 18 år, når licenssystemet går i gang³ og indtil tre år efter lovens ikrafttræden. Herefter ændres proceduren: Interesserede over 18 år møder personligt hos kommunen med en lægeattest, der godtgør, at de har talt med deres læge om både de almindelige og deres individuelle sundhedsrisici. De underskriver en erklæring om, at de har overvejet deres ønske alvorligt og er indforstået med, at licensen kun må anvendes til køb af tobak til eget forbrug. Herefter udstedes licensen.

¹ Otte ud af 10 unge begynder at ryge, inden de er 18 år

² Rygning er skyld i ca. 12.000 dødsfald om året og er den enkeltfaktor, der slår flest mennesker ihjel i Danmark

³ Licenssystemet igangsættes, når systemet for elektronisk betaling er klar.

2. Dyrt at starte - gratis at stoppe

Tre år efter lovens ikrafttræden indføres betaling for licensen⁴ i form af et engangsbeløb, som – ud over retten til at købe tobak – også giver ret til gratis rygestopbehandling af bedste kvalitet, når/hvis licenshaveren ønsker det. Hermed understreges det betydningsfulde i beslutningen om at begynde at ryge og fjerner samtidig de økonomiske barrierer for ikke at holde op. Endelig sikrer beløbet finansiering af en offentlig aktivitet, der hidtil er blevet rationeret af økonomiske grunde. Betalingen skal være overkommelig, og en realistisk pris er f.eks. 3.200 kr., som er under en tredjedel af prisen for et kørekort.

3. Elektronisk tobakshandel

Al tobakssalg sker med elektroniske betalingsmidler – i dag et betalingskort, i morgen evt. også mobiltelefonen. Det vil gøre det hurtigt og uproblematisk for butikshandlen at tjekke, om en køber har licens til at købe tobak. Købet kan simpelthen ikke gennemføres uden licens, fordi kontrollen er indbygget i den elektroniske betalingsprocedure. Det vil således ikke længere være en 15-årig skolepige, der skal sige nej til en måske/måske ikke 18-årig. Forslaget kan realiseres uden større tekniske, økonomiske eller administrative problemer – og vil være en effektiv håndhævelse af loven om forbud mod salg af tobak til unge under 18 år.

4. Godkendelsesordning for tobaksudsalg

Der indføres en godkendelsesordning for handel med tobak, som kan inddrages, hvis forhandleren ikke lever op til betingelserne for godkendelsen. Formålet er at sikre, at tobak kun sælges til voksne med licens. Hvis godkendelsen inddrages, vil det ikke være lovligt at levere tobak til forhandleren.

5. Kommunale rygestoptilbud til unge

Kommunerne forpligtes til at stille evidensbaserede rygestoptilbud til rådighed for unge under 18 år. Forpligtelsen skal som minimum gælde i den treårige periode fra lovens ikrafttræden og indtil det tidspunkt, hvor unge skal betale for rygelicensen og dermed for senere rygeafvænning. Formålet er at fokusere tilbuddene om rygestop på gruppen af rygere under 18 år, så de får reel mulighed for at træffe beslutning om at ryge eller ej på et tidspunkt, hvor de ikke længere er afhængige af tobak. Emnet inddrages i kommuneforhandlingerne.

6. Skærpede rygeregler hvor unge opholder sig

Der indføres fuldstændigt forbud imod rygning i skoler, ungdomsuddannelser, institutioner mv., hvor børn og unge under 18 år opholder sig. Særlige rygerum f.eks. på efterskoler skal afskaffes, og fester på institutionens område gøres røgfri. Formålet er at gøre miljøer som børn og unge opholder sig i røgfri og dermed styrke princippet om, at rygning er en sag for voksne. Kommunen pålægges samtidigt en pligt til at føre tilsyn med, at reglerne overholdes, herunder at institutionernes ledelse stilles til regnskab for, at reglerne overholdes. Emnet inddrages i kommuneforhandlingerne.

⁴ Forslaget omfatter dermed ikke voksne, som ønsker licens ved lovens ikrafttræden. Med et varsel på tre år påvirker loven ikke unge mellem 15 og 18 år, som har udviklet tobaksafhængighed ved lovens ikrafttræden.

7. Høring for alle børn og unge

Der gennemføres en høring, hvor *alle* danske børn i alderen 12-15 år deltager, som led i folketingets arbejde med et lovforslag, der rummer ovenstående elementer. Formålet er at gøre de unge selv til deltagere i et reformprojekt, der først og fremmest angår dem. Det bidrager til at understrege lovgivningens formål: At styrke unges muligheder for at vælge selv. Og det kan styrke både kvaliteten af og støtten til lovgivningen blandt de unge. Høringen inddrages ligeledes i kommuneforhandlingerne.

